

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Popek
„Procesy mediatyzacji w branży szkoleniowej w Polsce w pierwszym roku
pandemii COVID-19”**

1. Wybór i uzasadnienie problematyki badawczej rozprawy doktorskiej

Tematyka podjęta w pracy jest bardzo aktualna i potrzebna. Przedmiotem dysertacji jest obraz i przebieg procesu mediatyzacji szkoleń w pierwszym roku pandemii COVID-19 w praktyce zawodowej trenerów biznesu. Autorka skupiła się na perspektywie związanej z ograniczeniami działalności firm szkoleniowych, które standardowo mają bezpośredni kontakt z uczestnikami spotkań warsztatowych, konsultacji i konferencji. Trenerzy biznesu to bardzo zróżnicowana grupa zawodowa, która skupia się na szkoleniach powiązanych z kompetencjami społecznymi. Brak możliwości bezpośrednich spotkań stacjonarnych wiązała się m.in. z ogromnymi trudnościami badanej branży, ale także dość szybkim znalezieniem sposobów na kontakt z klientami. Procesy te można przełożyć na większość branż związanych z bezpośrednim kontaktem z klientem, które były dotknięte w mniejszym lub większym stopniu obostrzeniami rządowymi. Analiza sposobów radzenia sobie w sytuacji pandemii (globalnego kryzysu) jest konieczna – również na podstawie wywiadów pogłębionych i analizy zawartości mediów społecznościowych – by przekonać się, jakie strategie najlepiej zastosować w sytuacjach tak bardzo kryzysowych. Wybór tematu pracy badawczej jest bardzo trafny i cenny. Dodatkową wartością jest to, że Autorka to praktyk pochodzący z badanej branży. Dysertacja jest interdyscyplinarna, jednak wnosi niewątpliwie wkład w rozwój polskiego medioznawstwa, edukacji medialnej, szczególnie w zakresie zastosowania zdalnych metod pracy branż związanych z bezpośrednim kontaktem z klientami i reakcji osób, które zaczęły pracować online. Autorka pokazuje też, jak bogatym źródłem wiedzy dla badacza mogą być media społecznościowe (szczególnie fora branżowe).

2. Metodologia i warsztat rozprawy doktorskiej

Celem głównym dysertacji było przedstawienie obrazu przebiegu i zakresu procesów mediatyzacji na podstawie badań dyskusji trenerów biznesu, ich nastawienia wobec korzystania z nowych mediów oraz cyfrowych narzędzi komunikacyjnych w praktyce szkoleniowej w pierwszym roku pandemii COVID-19 w porównaniu z analogicznymi miesiącami roku poprzedzającego pandemię. Dodatkowo Autorka skupiła się także na wskazaniu cyfrowych narzędzi, których stosowanie deklarowali trenerzy biznesu podczas pandemii i wyzwań z którymi się spotykali. W pracy określono zatem zakres i przebieg procesów mediatyzacji w branży szkoleniowej w pierwszym roku pandemii COVID-19 w Polsce. Ważnym problemem, który został przeanalizowany w pracy jest również efektywność szkoleń online i ich ewaluacja (skupienie się na oczekiwanym przez organizację efekcie końcowym oraz potrzebach pracowników).

W pracy zastosowano dwie główne metody badawcze – analizę zawartości forum branżowego oraz wywiady pogłębione z przedstawicielami branży trenerów biznesu, członkami specjalistycznej grupy założonej na portalu Facebook. Dodatkowo posłużono się analizą zawartości danych zastanych i dostępnych opracowań. Przeanalizowano wpisy w największej i najbardziej aktywnej społeczności trenerów biznesu w Polsce na portalu Facebook – grupie Trener Trenerowi Trenerem. Jak pisze Autorka: „Do badania i analizy obrazu przebiegu i zakresu procesów mediatyzacji szkoleń w dyskusjach trenerów skłoniły (...) aktualność tematyki, doświadczenia własne (jako przedstawicielki branży) oraz szeroka skala rozpowszechnienia edukacji zdalnej w analizowanym okresie (tempo i skala zmian)”. Należy podkreślić także bardzo szybkie nabywanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych trenerów biznesu i szeroko pojętej branży szkoleniowej.

3. Merytoryczna wartość rozprawy doktorskiej

Dysertacja składa się z sześciu rozdziałów. W pierwszym z nich bardzo szczegółowo przedstawiono problemy teoretyczne związane z komunikowaniem organizacyjnym, przedstawiono je jako proces, opisano również system komunikowania organizacyjnego. W rozdziale drugim Autorka zajęła się problemem mediatyzacji

komunikacji, przedstawiła teorie związane z mediatyzacją, kalendarium pandemii COVID-19 przez pryzmat decyzji Rady Europejskiej i polskiego rządu. Opisano również specyfikę pracy zdalnej i związane z nią szanse oraz zagrożenia. Cennym uzupełnieniem są praktyczne rekomendacje dla przedsiębiorców dotyczące pracy online. W rozdziale trzecim przedstawiono mediatyzację szkoleń (również stacjonarnych), porównano kompetencje cyfrowe i rozwój szkoleń, adaptację form szkoleniowych do świata cyfrowego, jak również mediatyzację szkoleń w pandemii. Zaakcentowano też możliwość adaptacji szkoleń offline do rzeczywistości online. W rozdziale czwartym zaprezentowano historię i współczesność różnego typu szkoleń. Opisano potrzeby edukacji pracowników, wspomniano o szkołach fabrycznych, okresie II wojny światowej i powojennym. Autorka akcentuje techniki wspierające rozwój organizacyjny przedsiębiorstw, opisuje specyfikę zawodu trenera biznesu, szkoły trenerskie, branżę usług rozwojowych w Polsce. Przedstawia także zawody związane z tą branżą, w tym coacha, mówcę motywacyjnego, mentora, facylitatora, konsultanta i psychologa biznesu. Skupiając się już na zawodzie trenera biznesu, jako praktyk, Autorka opisuje formy i etapy jego pracy, patrząc przez pryzmat docelowych uczestników szkoleń, czyli osób dorosłych. Nie zapomina również o forach warsztatowych pracy trenera biznesu, a także coachów czy mentorów. Z kolei w rozdziale piątym opisano metodologię badań prowadzonych przez Autorkę, problem badawczy, pytania postawione w pracy, hipotezy, cel i przedmiot badań, przedstawiono próbę badawczą (5915 postów w grupie na Facebooku i sześć wywiadów pogłębionych) oraz metody i narzędzia badawcze. Rozdział szósty to analiza i prezentacja wyników badań (osobno przedstawiono wyniki badań ilościowych i jakościowych). W indywidualnych wywiadach pogłębionych skupiono się na wyodrębnieniu doświadczeń trenerów biznesu z okresu przed pandemią, w okresie przejściowym (pierwsza fala pandemii) oraz okresie adaptacji do szkoleń online. Rozdział podsumowuje weryfikację hipotez badawczych. Należy podkreślić, że każdy z rozdziałów kończy szczegółowe podsumowanie, które dodatkowo podwyższa wartość pracy. Taki układ dysertacji nie budzi żadnych zastrzeżeń. Szczególnie warte podkreślenia jest to, że każda hipoteza badawcza została odpowiednio, szczegółowo opisana i obalona lub przyjęta w części końcowej pracy.

Autorka wykazała się odpowiednią wiedzą specjalistyczną, widać, że ma doświadczenie w branży. Umiejętnie pokazała plusy i minusy prowadzenia szkoleń, konsultacji czy konferencji w formie zdalnej. Bardzo kompetentnie określiła cele pracy, pytania badawcze, hipotezy i szczegółowo je podsumowała. Dysertacja przygotowana jest bardzo starannie, jest wręcz gotowa do druku. Zamieszczone w pracy tabele dodatkowo dają możliwość lepszego zapoznania się z analizowanym tematem.

Autorka umiejętnie pokazała proces przechodzenia branży szkoleniowej do formuły pracy online. Podkreśliła, że w sumie dzięki pandemii nastąpił skok w zakresie znajomości e-learningu, narzędzia do komunikacji zdalnej nie stanowią dla trenerów żadnego problemu (obsługa telekonferencji, komunikacja online z dźwiękiem i obrazem w czasie rzeczywistym lub w formie nagrań stała się czymś normalnym). Rozwój szkoleń online jest nieuchronny, stanowi także ewentualne zabezpieczenie dla wielu branż na przyszłość. Dodatkowo oszczędza się czas i pieniądze, uczestnicząc czy prowadząc szkolenia zdalne. Jednak, co podkreśla Autorka, następuje przesyt takimi formami komunikacji, w nadmiarze zaczynają one być męczące, co muszą brać pod uwagę przedstawiciele branż pracujących bezpośrednio z klientami.

W zakończeniu pracy Doktorantka bardzo trafnie i metodologicznie poprawnie podsumowuje wyniki swoich badań teoretycznych i praktycznych. Pracę zamykają aneksy – ankieta IDI oraz klucz kategorizacyjny zawarty w analizie zawartości. Doktorantka oparła swoją pracę na bardzo aktualnej i szerokiej bazie źródłowej (także anglojęzycznej). Należy zwrócić uwagę na profesjonalną podbudowę teoretyczną, Autorka dokonała skrupulatnej analizy dostępnych materiałów, źródeł, przeprowadziła wartościowe badania empiryczne. Profesjonalnie pokazała plusy i minusy edukacji osób dorosłych w formie zdalnej, która będzie nam już towarzyszyć na stałe (w różnych formach). Praca idealnie wpisuje się w popularyzację idei lifelong learning.

Z recenzenckiego obowiązku nadmienię tylko, że można zastanowić się nad strukturą pracy, czy podrozdziałów nie jest trochę za dużo (szczególnie w części teoretycznej), jednak ogólnie oceniam dysertację bardzo wysoko. To praca, którą powinni przeczytać wszyscy praktycy e-learningu, trenerzy, mentorzy, mówcy motywacyjni, eksperci z zakresu psychologii itp., którzy aktualnie w dużej części na stałe już przenieśli swoją

działalność online. Na rynku wydawniczym brakuje tego typu publikacji, łączącej teorię z praktyką i bardzo zachęcam do opublikowania dysertacji, która powinna być odpowiednio upowszechniona wśród specjalistów-praktyków. Pomysł analizy zawartości tak wielu wpisów pojawiających się na grupie Facebooka - Trener Trenerowi Trenerem - był bardzo trafny, a zarazem wymagał dużej cierpliwości od badaczki. Zbadanie tak wielu wpisów wymagało odpowiedniego, profesjonalnego podejścia i selekcji materiałów badawczych. Także wywiady pogłębione charakteryzują się bardzo trafnym sformułowaniem pytań i odpowiednimi wnioskami, które obszernie opisała Autorka. Na podstawie sześciu wywiadów pogłębionych potrafiła przedstawić problemy dotyczące trenerów biznesu, ich dylematy, emocje towarzyszące okresowi pandemii.

4. Wniosek końcowy

Temat rozprawy jest oryginalny, cel i zakres pracy są jasno określone. Praca prezentuje właściwy poziom metodologiczny, stanowi oryginalne rozwiązanie bardzo aktualnego i istotnego problemu naukowego, a Doktorantka wykazuje się odpowiednią wiedzą teoretyczną i praktyczną. Przedłożona rozprawa podlega ocenie zgodnie z wymogami zawartymi w artykule 187, ustęp 3 ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym” (Dziennik Ustaw 2018, poz. 1668). Wnioskuje zatem o dopuszczenie Pani mgr Magdaleny Popek do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora.

Andrzej Polnycki